

**ÚJ PEDAGÓGUS ÉLETPÁLYA -
STÁTUSZTÖRVÉNY - BOSSZÚTÖRVÉNY:
AZ OKTATÁSPOLITIKAI NARRATÍVÁK
SZEREPE AZ ISKOLAI ÁLLAMPOLGÁRI
SZOCIALIZÁCIÓBAN**

TDK DOLGOZAT

JELIGE: BSU021

A DOLGOZAT LEZÁRÁSÁNAK DÁTUMA: 2024.05.31.

ABSZTRAKT

A dolgozat a rendszerváltást követő oktatáspolitikai narratívákhoz diszkurzív társadalomelméleti kereten keresztül közelít. Az oktatáspolitikai narratívák és az állampolgári, valamint politikai szocializáció összekapcsolódásának egyik mintapéldája az új pedagógus életpálya körül létrejövő politikai diskurzus és mozgalmi eseménysorozat. A törvényről szóló parlamenti vita diszkurzív elemzése alapján elmondható, hogy az oktatási reform potenciális hatásáról tartalmában különböző elemeket említenek a törvényjavaslatot támogatók és ellenzők, azonban a morális célok megfogalmazásakor gyakran azonos szóhasználatot élnek. Az igazak és hazugok aszimmetrikus fogalompárjának megfelelően az ígéretek megvalósítását vagy annak szándékát is kölcsönösen megkérdőjelezzik. Az oktatás és a demokratikus értékek összekötése mindkét tábor számára evidens, azonban eltérő ideális állampolgári kép rajzolódik ki a státusztörvény bevezetését övező politikai cselekvések beszédekben történő értékeléséből. A konzervatív oktatáspolitikai irányzatot képviselők a felkínált egyeztetési lehetőségeken alapuló engedelmes állampolgári részvételt, míg az ellenzők a véleménynyilvánítás teljes szabadságát támogatják.

Kulcsszavak: oktatáspolitikai narratívák, diszkurzív társadalomelmélet, státusztörvény, parlamenti vita

TARTALOMJEGYZÉK

I. BEVEZETÉS	1
II. A DISZKURZÍV ELEMZÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE	3
III. OKTATÁSI „REFORMOK” ÉS NARRATÍVÁK	5
1. Az oktatáspolitikai rövid történeti áttekintése	5
2. Az oktatáspolitikai és az állampolgári szocializáció összekapcsolódása	6
IV. A PEDAGÓGUS ÉLETPÁLYÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYJAVASLAT KÖRÜL ZAJLÓ ESEMÉNYEK	8
V. A PEDAGÓGUSOK ÚJ ÉLETPÁLYÁJÁRÓL SZÓLÓ PARLAMENTI VITA DISZKURZÍV ELEMZÉSE	11
1. A státusztörvény tartalmi elemei – két nézőpontból	11
2. A forrás	12
3. A napirendi pont előterjesztése	14
4. Szimmetrikus és aszimmetrikus fogalompárok	16
5. A fogalmi tér birtoklásáért folyó harc	17
6. Az oktatáspolitikai diskurzus legitimációs módja	18
7. A javaslat demokratikussággal való összefüggéseinek narratívái	20
VI. KONKLÚZIÓ	22
IRODALOMJEGYZÉK	23
FÜGGELÉK	26
1. Az Országgyűlési napló elemzést érintő tartalomjegyzéke	26

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra Az állampolgári cselekvések formái (Forrás: Reisinger, A., & Kovács, N. (2017). Az aktív állampolgárok tevékenységi formái (4. oldal))	10
2. ábra Új pedagógus életpálya, státusztörvény, bosszútörvény, cselédtörvény - a szóhasználat fokozódása (saját szerkesztés)	17

I. BEVEZETÉS

2024 január 1-ejétől életbe lépett az előző évben a politikai teret nagyban tematizáló státusztörvény, így a pedagógusok az eddigi közalkalmazotti jogviszonyuk helyett köznevelés foglalkoztatotti jogviszonyban folytatják a munkájukat (Székács, 2024). Egyes diákok tüntettek (Herczeg, 2023), pedagógusok sztrájkoltak és polgári engedetlenkedtek (Népszava, 2022), politikusok és művészek álltak a színpadra kinyilvánítani a véleményüket az ügygel kapcsolatban (Holló & Kozics, 2023). Habár nem mindenhol, de a politika és az arról való diskurzus beszívárgott az iskola falai közé, oda, ahonnan előtte tudatosan távol tartották (Jakab, 2022). Az eseménysorozat egy látványos példája annak, ahogyan az oktatás ügye és a politikai szféra összefonódik. A tervezett köznevelés foglalkoztatotti jogviszony a tanárok korábbi státuszán a bérek, a teljesítményértékelés, a tanév potenciális rendje, az átrendelés lehetősége, a pedagógus hallgatók alkalmazási feltételei, a szülőkkel való kommunikációs csatornák, a pedagógus érdekképviselő lehetőségei esetében tervezett többek között változtatásokat (Civil Közoktatási Platform, 2023). Az újítás köznevelésre gyakorolt hatásainak becslése végletesen különbözött a civil szervezetek és a javaslatot támogató kormány szemszögéből.

Az iskola a számos más feladata mellett terepe az állampolgári és politikai szocializációnak is. Szabó Ildikó (2013) az iskolát a szocializáció modelljének formális tényezői közé sorolja, amely elsősorban az állampolgári magatartások kialakításában játszik nagy szerepet és itt teret kapnak a különböző valóságértelmezések és ideológiák. Mindezekon keresztül az oktatási intézményeknek kiemelkedő jelentőségük van a társadalmi integrációban és hatással vannak a politikai stabilitásra is. Jakab György (2022) A demokrácia demokraták nélkül? című könyvében az iskola és az állampolgári szocializáció kapcsolatát diszkurzív módszerrel vizsgálja. A diszkurzív elemzés egyik kiindulópontja, hogy az oktatási rendszerre úgy tekint, mint egy többfunkciós társadalmi alrendszer, amelynek az elsődleges mozgatórugója a különböző érdekcsoportok erőforrásokért folytatott harca. A szerző a pedagógiai, oktatáspolitikai szövegeket egységesen politikai természetűnek tekinti, valamint az írott és beszélt nyelvet nem passzív médiumként fogadja el, hanem aktív valóságalkító tényezőként tekint rá.

A rendszerváltástól napjainkig az oktatáspolitikai számos fordulatot vett (Lőrincz & Antal-Fekete, 2022). A rendszerváltást követő decentralizációs törekvések és a 2000-es évek mértékletes egyenlősítésre való törekvése után 2011-et követően a központosítás jellemezte az oktatási törvényhozást (Lőrincz & Antal-Fekete, 2022). Az oktatáspolitikai direkt és indirekt módon is befolyásolja a közoktatásban lévő tanulók állampolgári szocializációját. Direkt

befolyásnak mondható a tanterven keresztül például a történelem, társadalomismeret tantárgyak, a diákönkormányzat lehetőségei által szabott keretek (Jakab, 2022). Indirekt hatásként gondolhatunk az oktatási intézményekben a szabályozások hatására kialakuló hétköznapi iskolai klímára, tanár-diák viszonyra (Jakab, 2022).

A pedagógusok életpályájáról szóló törvényjavaslatra, amelyre bizonyos közegekben csak státusztörvényként vagy bosszútörvényként volt szokás hivatkozni, csak az oktatáspolitikai elmúlt évtizedes változásainak tükrében érdemes tekinteni. Mindemellett a hazai szinten magas politikai aktivitást kiváltó jellemzője miatt beágyazódik az oktatáspolitikának a kifejezetten politikai folyamataiba is. A diákok és tanárok kiemelt szerepvállalása pedig az iskolai politikai és állampolgári szocializáció terepén hozhattak el változásokat, aminek a hosszabb távú hatásaira jelen pillanatban nem tudunk kijelentéseket tenni.

Ennek az összetett és sokdimenziós eseménysor egyik jelentős momentumát fogom a dolgozatomban a korábban említett diszkurzív módszerrel elemezni. Először vázolom a keretrendszer sajátosságait, valamint az elemzés módszertani alapjait. Az eseménysorozat történetiségének megértéséhez röviden bemutatom a rendszerváltást követő legfontosabb oktatáspolitikai trendeket, valamint azt, hogy ez hogyan járul hozzá a különböző politikai és állampolgári szocializációs modellekhez az iskola keretein belül. Részletesebben kitérek a vizsgált törvényjavaslatot körülvevő eseménysorozatra is. Ezt követően a pedagógusok új életpályájáról szóló törvényjavaslat parlamenti vitájának felvezetését és az ahhoz kapcsolódó vezérszónoklatokat fogom elemezni.

A kutatásom fő kérdése, hogy milyen nyelvi elemeken keresztül jelennek meg a különböző oktatáspolitikai narratívák és hogy ebben a diszkurzív harcban melyik fél milyen eszközöket használ fel. A különböző oktatáspolitikai narratívákhoz eltérő állampolgári ideálkép kapcsolódik, ennek mentén az iskola politikai és állampolgári nevelésben való szerepét is másképpen ábrázolják. A törvényjavaslatnak nem csak a tartalmi elemei befolyásolják az iskolai állampolgári szocializáció kereteit, hanem erre hatással van az is, ahogyan a különböző politikai aktorok az ezt övező politikai megmozdulásokról nyilatkoznak. Mindezek alapján arra is kitér a kutatásom, hogy a vitát megelőző politikai eseménysorozat értékelésén keresztül a demokratikusságra nevelés különböző aspektusai milyen formában jelennek meg a parlamenti beszédekben. A parlamenti vitát és azon belül is a vezérszónoklatokat az eseménysorozat kicsúcsosodásának tekintem. A vezérszónoklatok a kötött időkeret és a tervezhetőség miatt alkalmassá válnak az elemzésre, jó összefoglalóját adják az addigra kialakuló narratíváknak.

II. A DISZKURZÍV ELEMZÉS MÓDSZERTANI HÁTTERE

Lipcsei László (2016) összefoglalása szerint a pozitivista társadalomelmélet ténytudományosságától eltávolodik a diszkurzív társadalomelméleti paradigma. A szerző az interpretatív társadalomtudományi paradigma elsődleges jellemzőjeként a megközelítés szövegközpontúságát emeli ki. Eszerint a társadalom minden intézménye, jelensége és ténye szöveggént létezik, amelyeknek a társadalom szereplői jelentést adnak és ezeket a jelentéseket beszédek vagy szövegek általi narratívákon keresztül közvetítik. A jelentésadások és vizsgálatok pedig az egyének és csoportok között létrejövő interakciókon keresztül egy interszubjektíven értelmezett nyilvános térben zajlanak. A közügyek jó példái az interszubjektív szituációknak, hiszen ezek nem egy már létező társadalmi célként vannak jelen, hanem éppen arról szólnak, hogy többen fontosnak ítélnék egy ügyet és ennek létjogosultságáról viszonylagos konszenzus uralkodik a szituációban résztvevők között, majd ezt a konszenzust igyekeznek az egyre nagyobb nyilvánosságra kiterjeszteni. A közösen értelmezett közjót képviselheti az állam, egy intézmény vagy napirendjére tűzheti egy civil szervezet is.

Foucault nyomán Jakab György az iskolára olyan diskurzusok helyszínéként tekint, amiben kialakulnak a mindenkire érvényes szerepek, szabályok és rítusok, kijelölik a hatalom és a tudás határait (Foucault-t idézi Jakab, 2022, 23. old). Foucault a diskurzusra nem úgy tekint, mint ami tolmácsolja a küzdelmet ezekért, vagy ezek között, hanem szerinte egyenesen a diskurzusért folyik a harc, általa van a küzdelem, így a diskurzus lesz maga a hatalom (Foucault-t idézi Felber, 2007, 6. bekezdés). A bourdieui keretrendszerben az állami iskola funkciója a mindenkori politikai rendszer reprodukciója, az iskolai szocializáción keresztüli legitimációja (Bourdieu-t idézi Jakab, 2022, 23. old). A klasszikus szerző szerint az iskola kijelöli a sikeresség kritériumait és ehhez a sokféle emberi képességből csak limitált számút párosít. A kritikai diskurzuselemzés ezekhez a kérdésekhez normatív módon közelít, az egyenlőtlenségek és igazságtalanságok vizsgálatakor a hatalom és a nyelv összekapcsolódását adottnak veszi és a mindenkori nyelvhasználatot hatalmi eszköznek tekinti (Jakab, 2022).

Terrell Carver (2004) Diskurzuselemzés és a „nyelvi fordulat” című tanulmánya alapján elmondható, hogy az igazság is egy hatalmi kategória. Az igazság hívei szerint ezek az állítások örök érvényűek, mert a valóságból magából fakadnak és függetlenek az emberi értelmezésektől. A diskurzuselemzésnek nem célja magát az igazságot keresni, hanem azt kutatja, hogy ki állítja magáról, hogy az igazság birtokában van és ezt hogyan fejezi ki. A szerző példaként említi a

történelem felfedezett igazságainak időnkénti revidiálását, amely során az új értelmezés beágyazódik az adott korszak tudományos és társadalmi narratívájába.

Az oktatástörténetírás esetében Nagy Péter (2012) példáját érdemes kiemelni, miszerint az 1945 előtti fejlődést témául választó kutatók nem írtak a középfokú oktatás és a munkaerőpiac kapcsolatáról, miközben a kortársak állandóan erről beszéltek. A lényeges különbség abban volt, hogy nem a munkaerőpiac szót, hanem az „élet követelményei”, a „gyakorlat”, a „megélhetés” szókapcsolatokat használták. A szerző a korabeli vitákat átértelmezi úgy, hogy a realitás és a gyakorlat mellett érvelőket tekinti munkaerőpiacinak, míg a latinos és klasszikus műveltség mellett kiállók az iskola tradicionális világához köti. A hozott példából jól láthatóvá válik, hogy különös figyelmet kell szentelni a múlt jelenből történő retrospektív diszkurzív értelmezésének, valamint annak, ha egy szöveget a saját időbeli és társadalmi környezetében szeretnénk értelmezni.

Jakab György (2022) a diszkurzív megközelítés lehetőségei közül kiemeli a szimmetrikus és aszimmetrikus fogalmak elemzését, a szimbolikus versengés típusait, mint például a fogalmi tér birtoklásáért folyó harcot és a diskurzus legitimációs módjainak vizsgálatát. Koselleck (2003) szimmetrikus fogalompárnak nevezi azokat az elnevezéseket, amelyek a társadalmi diskurzusban nagyjából azonos értékhangsúllyal szerepelnek (például: fiatal-öreg). Aszimmetrikusnak tekinthetők azok a fogalompárok, amelyek egymással szemben álló társadalmi pozíciókat írnak le, kifejezetten egyenlőtlen hangsúlyokkal, normatív módon. A szerző szerint az aszimmetrikus fogalompároknak a történelem során kiemelkedő jelentősége volt, hiszen ezeken keresztül kereteződtek a különböző érdekcsoportok hatalmi harcai. Jakab (2022) szerint az elmúlt évtizeden az oktatáspolitikában állandósult szimmetrikus és aszimmetrikus fogalompárok alakultak ki, mint például a nemzeti-liberális, színvonalcsökkenés-túlterhelés, ismeretek-kompetencia, így ezeken keresztül jól meg lehet állapítani a különböző érdekcsoportokat.

Harrison (2000) szerint a tematizálásért folytatott verseny folyhat a pozitív jelentésű fogalmak értékelési sorrendjének megváltoztatásáért, egyes fogalmak teljes mértékű tulajdonlásáért, új szimbólumok birtoklásáért, vagy egyes fogalmak bekebelezéséért. Jakab (2022) ezeket az értelmezési kereteket az oktatáspolitikai viták értelmezésekor is relevánsnak tartja. Az értékelési versenyben az ellenfelek nem zárják ki egymást a pozitív identitásszimbólumok birtoklásából, pusztán csak megkérdőjelezzik a részesedésük mértékét. Ilyen jellegű kérdésként merül fel, hogy ki az igazi hazafi, ki képviseli jobban a gyerekek érdekeit vagy a közérkölcset. A teljes mértékű tulajdonlásért folyó versengés keretében azonban az ellenkező érdekcsoportok arra törekednek, hogy a pozitív jelentésű

szimbólumokból teljes mértékben kizárják a másik felet. Például az egyik fél szeretne a demokrata lenni, míg a másikat a diktatórikus szelleműnek ábrázolja vagy a nemzetiek a nemzetellenesekkel küzdenek. A korábban hozott példák esetében egy már létező szóhasználat újrapozicionálásról beszéltünk, az újítási verseny azonban a modernizációból fakadó új szimbólumok kisajátításáért folyik. A bekebelező verseny a másik csoport gyengüléséhez vagy megsemmisítéséhez vezethet, amennyiben sikerül átvenni vagy behelyettesíteni a szemben álló érdekcsoport pozitív identitásszimbólumait.

Corchran-Smith és Fries (2001) nyomán megkülönböztetünk hagyományra, racionalitásra, jövőbeli ígéretre és morális alapokra helyezett oktatáspolitikai legitimációs törekvéseket. A hagyományokra való hivatkozás diktatórikus viszonyok között egyértelmű és nem igényel további indoklást, gyakran nagyon általános formában találkozhatunk vele. A ténszerűség kerül a középpontba abban az esetben, ha az oktatáspolitikai döntéseket konkrét tudományos adatokra támaszkodva indokolják meg. Ezekben az esetekben a tudományos mező működésére különös figyelmet kell fordítanunk, hiszen a megszületett eredmények sem minden esetben objektívek és semlegesek. A jövőbeli ígéretet többsége nem jól számonkérhető formában jelenik meg, mint például a szegregáció felszámolása vagy a diákok és tanárok terheltségének csökkentése. Az ideológiai legitimáció támaszkodik egy alapvető világnézeti elkötelezettségre és ezen keresztül indokolja meg a döntéseket. A célrendszerek meghatározásakor gyakori legitimációs eszköznek tekinthető.

III. OKTATÁSI „REFORMOK” ÉS NARRATÍVÁK

Az „oktatási reform” ígérete és kényszere a rendszerváltástól kezdve elkísérte az oktatáspolitikai narratívákat. A rendszerváltást követően a reform egyértelműen szemben állt a Kádár korszak centralizált és ideologikusan meghatározott oktatási rendszerével. Ezzel egyidejűleg a fogalom az oktatási rendszer nyugati típusú átalakítását célozta meg. A rendszerváltás követő egységes reform narratíva a későbbiek során szétvált. Ennek következtében az egymást váltó rezsimok mind a saját oktatáspolitikai narratívájukat akarták a reformokon keresztül megvalósítani, a megvalósuló programjaikon keresztül a hatalmukat legitimálni. A mindenkori oktatási törvényhozás jól szemlélteti az adott kormány társadalomképét. (Jakab, 2022)

1. Az oktatáspolitikai rövid történeti áttekintése

Farkas (2023) A „jövő társadalmának” építői: szocialista iskola és gyermekideál Magyarországon a 60-70-es években című tanulmányában kiemeli, hogy a szocializmus

időszakában az oktatásra kiemelt figyelem hárult. Az engedelmes, szocialista-kommunista ember kinevelése az iskola feladata volt, így az ideológiai nevelés az oktatás minden szintjét átjárta. A tudás központilag meghatározott, az irányítási rendszer bürokratikus és központosított volt, valamint a pedagógusok és diákok csak a rendszer által felkínált közösségi keretekben szerveződhetek. Az ideológiai nevelés nem csak az iskolában alkalmazott pedagógiai módszereket hatotta át, hanem a családi közegre is igyekeztek rákényszeríteni az iskola által képviselt nézetrendszert. Az önállóságra és autonómiára való nevelés teljes mértékben kimaradt az egypólusú, alternatívák nélküli oktatási rendszerből.

Lőrincz Borbála és Antal Fekete Emese (2022) a rendszerváltást követő oktatáspolitikai irányzatokat 3 korszakra osztja. Az 1985-ös „pedagógiai rendszerváltás” szakított a Kádár korszak központosított oktatási rendszerével, az iskolák fenntartójává az önkormányzatokat tette meg. Emellett a szerkezetváltás teret engedett a korai szelekciónak, a szabad iskolaválasztás pedig felgyorsította a szegregációs folyamatokat. A 2000-es évek oktatáspolitikájára a deszegregációs és integrációs törekvések voltak jellemzőek, azonban a szerzőpáros szerint lényegi változásokat nem sikerült elérni, többek között a hátrányos helyzetű csoportokkal szembeni, gyakran etnicizált előítéletek miatt. A 2010-es éveket az előző korszakok hagyományaival szakítva centralizációs folyamatok jellemezték, valamint az egyházi iskolák kerültek előtérbe. A szerzők szerint a korábbi modernizálásról szóló oktatáspolitikai diskurzust felváltotta egy nemzeti, konzervatív álláspont.

A magyar neokonzervatív oktatáspolitikai irányvonal részben illeszkedik a nemzetközi trendekhez részben pedig helyi sajátosságokat mutat Neumann Eszter (2022) szerint. A szerző a konzervatív oktatáspolitikai nemzetközi jellemző közé sorolja a tantervpolitika kiemelt szerepét, a kulturális restaurációs törekvéseket, a gyerekközpontú alternatív pedagógia feltételezett túlzott térnyerésének kritikáját, valamint a hazaszeretetre való, értékalapú nevelés középpontba helyezését. Az érettségi eszerint az elvek szerint alakult át a 2010-14-es ciklusban, valamint a populista keresztény identitáspolitika egyik szimbolikus lépéseként emeli ki Neumann a kötelezően választható hittan és etika bevezetését. A 2018-22-es ciklusban pedig a konszolidációs időszakot követően egy szűk szakértői csoport a humán tárgyak ideológiailag meghatározott átalakítására tett kísérletet.

2. Az oktatáspolitikai és az állampolgári szocializáció összekapcsolódása

Szabó Ildikó (2013) szerint, ahogyan az oktatáspolitikai narratívák, úgy az állam és az állampolgár viszonya is alakul a politikai rendszerek változásával. Csákó Mihály és szerzőtársai (Csákó, Murányi, Sik, & Szabó, 2010) a politikai és állampolgári szocializációt egymással

összefüggő, de önmagukban is értelmezhető folyamatoknak tekintik. A politikai szocializáció során a politikához való konkrét viszonyulások (ismeretek, érzelmek és értékek), valamint a politikai világképek és ehhez tartozó magatartásformák, cselekvési mintázatok alakulnak ki. Az állampolgári szocializációban az egyén politikai kultúrájának kialakulásán van a hangsúly, amelynek része az egyén és állam viszonyainak értelmezésére vonatkozó tudás, valamint az állampolgárok egymás közötti viszony rendszerének feltérképezése és ezekben a struktúrákban való cselekvési lehetőségek megtapasztalása.

Szabó Ildikó (2013) a politikai szocializációs modellje azt írja le, hogy a hatalom hogyan kezeli a felmerülő társadalmi és politikai konfliktusokat. A Rákosi-rendszer modelljét konfliktustagadó modellnek tartja a szerző, míg a Kádár korszakra a konfliktuskerülő politikai szocializáció volt jellemző. Mindkét rendszer az oktatástól nem az állampolgári, hanem a politikai identitás formálását követelte meg, amelynek a minta magatartás formája az engedelmesség és a meghatározott politikai értékekkel való azonosulás volt. A rendszerváltást követően átalakuló intézményrendszerben a demokratikus állampolgári szocializáció az iskola keretein belül lehetővé vált, azonban a szocializáció demokratikus modelljének a tartalma nem volt egyértelmű. A politikai szocializációra a fragmentáltság volt jellemző, amelyben a különböző szocializációs színterek (pl. család, kortárs csoport, iskola) között csak gyenge kapcsolat alakult ki. A nemzeti tematikát a politikai pártok vezetik és a politikai diskurzusokban jelölik ki, hogy ki tartozik ehhez a társadalmi csoporthoz. Az állampolgári nevelés informális elemei a konszenzus hiánya miatt nem váltak hangsúlyossá, így az iskolai demokratikus szocializáció hatékonysága is megkérdőjelezhető.

A 2010-es évek korábban vázolt oktatáspolitikai változásait kiegészítették olyan mozzanatok, amelyek az állampolgári szocializációra közvetlenebb hatással tudtak lenni. A nemzeti identitás formáláshoz kapcsolható tárgyak tantervei és a hozzá kapcsolódó tankönyv anyag megváltozott (történelem, irodalom), a pedagógusok autonómiája szűkült és a demokráciára való nevelés iskolai keretei csökkentek. Ezek a jelenségek jól illeszkednek abba az identitásstratégiába, ami a demokratikus értékeknek kevesebb a nemzeti eszménynek több teret ad. A társadalmi-politikai konfliktusok intézményes képviselőit képes szervezetek lehetőségtere is fokozatosan csökkent. Mindezek megalapoznak egy újfajta szocializációs modellt, az autokratikus politikai szocializáció modelljét. (Szabó, 2013)

Fülöp Márta (2009) Az együttműködő és versengő állampolgár nevelése: osztálytermi megfigyelések című írásában felhívja a figyelmet arra, hogy a rendszerváltás nem csak a diktatúrából demokráciába való átmenttel változtatta meg az ideális állampolgárról alkotott képet, hanem a tervgazdaságról a piacgazdaságra való áttéréssel is. A verseny a piaci

kapitalizmus egyik kiindulópontja, a siker kulcsa az ebben való érvényesülésben is keresendő. A szerző megfigyelésre alapuló vizsgálatából az derül ki, hogy ameddig a 2003-as Nemzeti Alaptanterv javarészt az együttműködést ösztönzi, addig a tanárok inkább versenyzésen keresztüli ösztönzőket használnak.

IV. A PEDAGÓGUS ÉLETPÁLYÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYJAVASLAT KÖRÜL ZAJLÓ ESEMÉNYEK

A pedagógus életpályáról szóló törvényjavaslat tehát egy alapvetően konzervatív állami oktatáspolitikai részeként került napirendre. A kormány narratívájába tehát a konzervatív irányba való elmozdulás keretezhető reform folyamatként. Maruzsa Zoltán, köznevelésért felelős államtitkár nyilatkozata a következőképpen jelent meg a Magyar Nemzet hasábjain 2023 májusában a törvényjavaslat céljairól: *„A cél világos: a kormány javítani akarja a pedagógusfoglalkoztatás szabályozási környezetét és a bérezés helyzetét is – összegezte, majd emlékeztetett, hogy az Európai Bizottság elvárása is eredmény szemléletű, hogy ne csak béremelés legyen, hanem **reform** is, amely javítja az oktatás eredményeit, és szerinte a változtatási tervek éppen ezt célozzák.”* (Magyar Nemzet, 2023c, 16. bekezdés). A TASZ képviselői a törvényjavaslat elfogadása után az alábbi véleményt hozták nyilvánosságra: *„A kedden elfogadott státusztörvénnyel a kormány beismerte, hogy nem akar javítani a pedagógusok helyzetén és az oktatás színvonalán. Másfél évvel a pedagógustiltakozások kezdete után az érintettekkel közösen kidolgozott, átfogó oktatási **reform** helyett inkább törvénybe foglalták a rossz gyakorlatokat. Egy olyan rendszert hoztak létre, amely még kiszolgáltatottabb helyzetbe hozza az oktatás összes szereplőjét: a diákokat, a pedagógusokat és a szülőket is.”* (Társaság a Szabadságjogokért, 2023, 1. bekezdés). A két idézet közös pontja az, hogy a reformot szükségesnek, fontosnak és elkerülhetetlennek tartja, azonban annak tartalmi pontjairól teljesen eltérő nézeteket vall. Míg az államtitkár az új törvény kapcsán a reformot pozitív tartalommal tölti fel, addig a TASZ szóvivője egyáltalán nem sorolja a reform fogalom alá a változtatásokat.

A parlamenti vita elemzéséhez szükséges áttekinteni azt megelőző eseménysorozatot. A törvénytervezettel kapcsolatos egyeztetések során jelen volt többek között a Pedagógusok Demokratikus Szakszervezete (továbbiakban PDSZ), valamint a Nemzeti Pedagógus Kar (továbbiakban NPK). A megmozdulásokban számos civil szervezet vett részt, ezek közül a Tanítanék éves összefoglalója alapján veszem számba az eseményeket. Mivel a PDSZ és a Tanítanék közel hasonló álláspontot foglalt el az események során szükségesnek tartom egy ezzel nem osztozó álláspont képviselését. Ezt a narrációt a Magyar Nemzet híradásaiból fogom

bemutatni. A szembenálló nézőpontok azonosítására a híradások fogalomhasználatából lehet következtetni: míg a PDSZ és a Tanítanék szóhasználatában a pedagógus életpálya kifejezés jellemzően ironikus felhanggal van jelen, addig a Magyar Nemzet híradásaiban ezt a kifejezést a pozitív tartalmú cikkekben alkalmazzák és a státusztörvény megnevezés a tüntetéseket leíró kritikusabb hangvételű cikkek esetében jelenik meg. A leírás nem teljeskörű a különböző jellegű eseményeket, valamint a főbb fordulópontokat emelem ki. Végül kiemelem majd a folyamat állampolgári szocializációra gyakorolt potenciális hatását is.

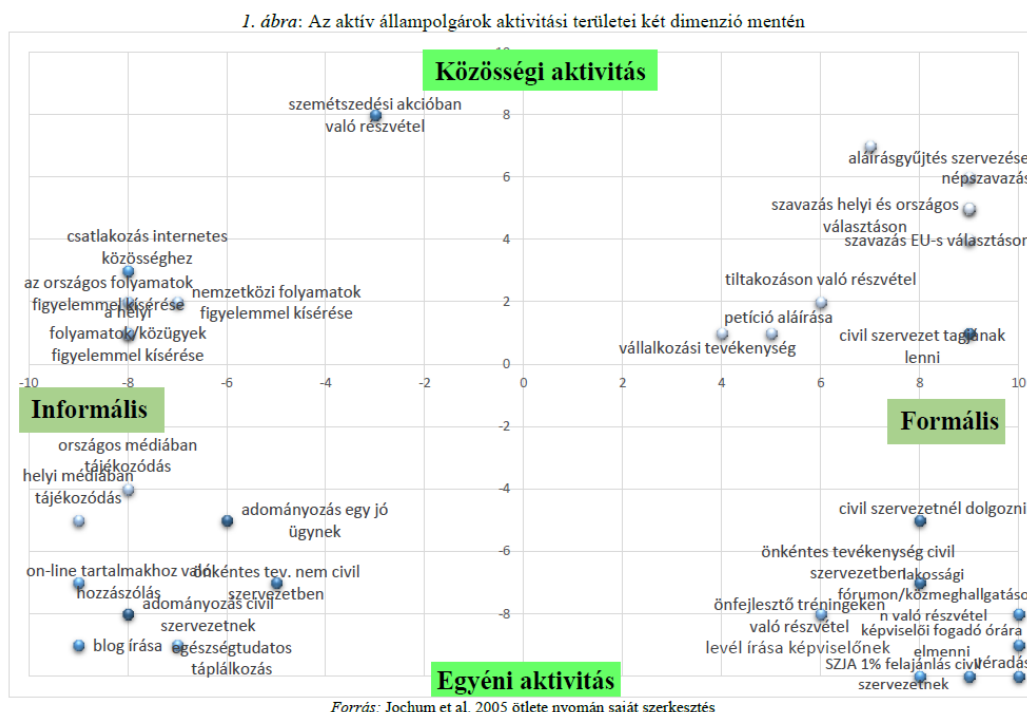
A törvényjavaslatot 2023 március 2.-án tette közzé a kormány, amelyre március 10.-éig várta a visszajelzéseket. A PDSZ szerint ebben „*megtaláljuk minden idők legdurvábban munkavállalóellenes és nem kis mértékben diákellenes státusztörvényt.*” (PDSZ, 2023 1. bekezdés). A Magyar Nemzet cikke szerint már márciusban (1, 6, 13, 16, 17) is folytak egyeztetések a pedagógus szakszervezetekkel, így azokat nem érhetette meglepetésként a tervezet (Kreft-Horváth, 2023). Március 15.-ére civil összefogással (például ADOM Diákmozgalom, Budapest Pride, Helsinki Bizottság, Tanítanék Mozgalom, Magyar Újságírók Országos Szövetsége) szerveződött meg a Szabadságmenet című esemény, amely előtt 2 napos eseménysorozat szólt oktatási, emberjogi és ökológiai problémákról (Székács, 2023). Az ezt követő 2 napra a PDSZ sztrájknapokat hirdetett, amelyben a szülőket arra kérte, hogy ne küldjék be a gyermekeiket azokba az intézményekbe, ahol munkabeszüntetés lesz, valamint tartsanak évláncokat a résztvevő intézmények körül (PDSZ, 2023). Az aHang felületén futó petícióval a hónap végéig 1836 pedagógus jelezte, hogy elhagyja a pályáját, ha a státusztörvényt megszavazzák (Világi, 2023).

Április hónapban folytatódott az egyeztetések (április 12, 21, 25) (Kreft-Horváth, 2023) és újabb országos sztrájknapot hirdetett meg a PDSZ április 24.-ére (PDSZ, 2023). Az ezt követő tüntetés a Kálvin téren kezdődött, majd a Belügyminisztériumhoz érkeztek a résztvevők, később egy kisebb csoport a budai várhoz sétált. A Karmelitánál kordonbontással próbálkoztak, ennek kapcsán kezdődött a dulakodás és a rendőrök könnygázt alkalmaztak (Fazekas, 2023). Az esemény megítélése után heves diszkurzív harc következett, ami leginkább aszimmetrikus fogalompárokra keresztül ragadható meg. A NPK teljes mértékben elhatárolódott a tüntetésektől, magukra a tárgyalásokkal eredményesebb, az ellenzéki tüntetőkre és a hozzájuk csatlakozó politikusokra pedig a jogszerűtlenül tiltakozó leírást adta a szervezet elnöke (Elek, 2023). A Telex cikke alapján az ellenzék képviselői a kormányt, mint erőszakos fellépőket, a diákokat, mint békés, jogaikkal élő állampolgárként festették le (Nagy B. , 2023).

Május 2.-án a diákok benyújtották a népszavazási kérdéseiket a kormány felé (Nemzeti Választási Iroda, 2023). A pedagógusok érettségi bojkottal próbálták felhívni a figyelmet a

leterheltségükre (Tanítanék, dátum nélk.). Az elkövetkező hónapokban több tüntetés szerveződött még, amelyekről kettős narratíva alakult ki. A Magyar Nemzet érdektelenségről számolt be mind a májusi diák virrasztáson (Magyar Nemzet, 2023b), mind a „Levegőt” címmel 15 városban megrendezésre kerülő eseménysorozat budapesti állomásáról (Magyar Nemzet, 2023a). Az utóbbi azonban nagy sikerként kereteződött az ellenzéki oldalon, a hangsúly ebben az esetben az országos lefedettségre került (Tanítanék, dátum nélk.). A tüntetések mellett több petíció és levélkampány is elindult, amelyeken keresztül a támogatók a fizikai jelenlétük nélkül is ki tudták fejezni a szolidaritásukat. A parlamenti vita napján a Kossuth térre szerveztek tüntetést, ahol a résztvevők a vitát a kivetítőn követhették (Népszava, 2023).

A korábbi vázlatos felsorolásból látszik, hogy az állampolgári aktivitásnak milyen sokféle változata jelent meg az eseménysorozat ideje alatt. Ebből a sztrájk kiemelkedik abból a szempontból, hogy akkor is találkozott vele a diák, ha amúgy saját belátása szerint egyik eseménytípust sem választotta volna. Reisenger és Kovács (2017) az aktív állampolgárok tevékenységi formáinak két dimenzióját különböztetik meg. Az egyik tengely az aktivitás informális-formális jellegére vonatkozik, míg a másik az egyéni vagy közösségi aktivitásra helyezi a hangsúlyt. Az alábbi ábrán a szerzőpáros elhelyezi a leggyakoribb állampolgári aktivitásokat.



1. ábra Az állampolgári cselekvések formái (Forrás: Reisinger, A., & Kovács, N. (2017). Az aktív állampolgárok tevékenységi formái (4. oldal))

Habár konkrétan nem meghatározható, hogy a diákság mekkora részét érintették az aktivitások vagy azok digitális lenyomatai, az mindenképpen kirajzolódik, hogy a tiltakozók meghatározzák a sokszínű tevékenységükön keresztül az eszményi állampolgár képét. Ennek kifejezetten nagy jelentőséget tulajdonítok abban az esetben, amikor, mint ahogyan az a történeti áttekintésből is látszik az oktatás formális világa teljesen szétválik a politika világától a hétköznapi gyakorlatban. A megmozdulások lehetőséget kínáltak az egyéni informális (adományozás civil szervezetnek, tájékozódás országos vagy helyi lapban, információ megosztás), egyéni formális (levél írása képviselőnek, önkéntesség civil szervezetnél) formális közösségi (tiltakozáson való részvétel, petíció aláírása) és informális közösségi (csatlakozás internetes közösségekhez) módon való bekapcsolódásra.

V. A PEDAGÓGUSOK ÚJ ÉLETPÁLYÁJÁRÓL SZÓLÓ

PARLAMENTI VITA DISZKURZÍV ELEMZÉSE

A tiltakozásokkal egyidőben a zajlottak egyeztetések politikai pártokkal és szakszervezetekkel és az ezek alapján megváltozott tervezetet a belügyminisztérium június 6.-án az Országgyűlés elé terjesztette (Halász, 2023). A pedagógusok új életpályájáról szóló általános parlamenti vitát 2023. június 16.-án pénteken tartották meg az Országgyűlés nyári 1. rendkívüli ülésének keretében (Nagy B., 2023). A parlamenti vita 18 órán keresztül zajlott. A vezérszónoklatok elemzése előtt vázolom, hogy a javaslat milyen pontokon szándékozott megváltoztatni a pedagógusok munkafeltételeit.

1. A státusztörvény tartalmi elemei – két nézőpontból

A Civil Közoktatási Platform (továbbiakban CKP), amely 54 oktatáshoz kapcsolódó civil szervezetet képviselt, a státusztörvény elleni tiltakozásokban érintett számos szervezettel, jogvédő szervezetekkel és a szakszervezetekkel együtt a parlamenti vita előtt kijelenti, hogy elfogadhatatlannak tartja *A pedagógusok új életpályájáról* című törvénymódosítása javaslatot (Civil Közoktatási Platform, 2023). A parlamenti vitát megelőzően a Belügyminisztérium egy tájékoztató levelet küldött a pedagógusoknak azzal céllal, hogy a terjengő álhírek helyett pontos és megbízható információkat nyújtson a változtatásokról (Pintér, 2023).

A közös civil kiállítás szerint a törvény a munkajogi szabályozás mellett közvetlenül befolyásolja az oktatás minőségét. Az autonómia korlátozását a minden intézményben azonos uniformizált teljesítményértékelési rendszer bevezetésében, a pedagógusok döntési jogkörének csökkentésében és a dolgozókat képviselő közalkalmazotti és üzemtanács megszűnésében, valamint a dolgozók kevesebb mint 10% alatti arányát magába foglaló szakszervezetek

egyeztetéséből való kizárásában látja. A civilek szemszögéből elhangzó kritika még az, hogy az igazgatók és a fenntartók értékelnék azoknak a pedagógusoknak a teljesítményét, akik a feletteseik kinevezésénél véleményezési jogot sem kapnak. A belügyminisztérium tájékoztatójában szerepel, hogy a törvénycsomag kidolgozásánál figyelembe vették a szervezetek ajánlásait és széleskörű társadalmi egyeztetést folytattak és továbbiakban is hasonlóképpen szeretnék bevonni őket a döntéshozásba. A teljesítményértékeléssel kapcsolatban a narratíva az, hogy a beérkező pedagógusi véleményekre támaszkodva határozták meg, hogy a javaslatban a korábbi bérsávok mellett a szakmai teljesítmény alapján további differenciálási lehetőségeket ajánlanak. A teljesítményértékelés bevezetése a levél szerint csökkenti a pedagógusok adminisztratív terheit, vonzóbbá teszi a pályát a fiatalok számára.

A CKP összefoglalója alapján a pedagógusok akár 1 évre is átvezényelhetők, valamint a szülőkkel való kommunikáció lehetőségei a Kréta rendszerre korlátozódnak. Ettől a szervezetek a pedagógusok és diákok közötti, valamint a pedagógus szülők közötti kapcsolat romlását várják. A Belügyminisztérium kiemeli, hogy áthelyezésre korábban is lehetőség volt. A korábbiakban 2 hónapra nyúlhatott ez a szakasz, azonban az idő növelésével egyidejűleg a területi korlátozásokat szigorítanák, átirányítás csak egy járáson belül történhetne meg. Az oktatási munka minőségére a civil kiállítás szerint hatással lesz a nem állandó alkalmazottak lehetséges arányának 50%-ra emelése, a gyerekek bizonyos feltételek melletti más intézménybe helyezésének lehetősége, valamint a pedagógushallgatók feltétel nélküli alkalmazása. A kormány a vendégtanár kategória előnyeként emeli ki a tanórak hiánya miatt félállásban dolgozó tanárok két intézményben történő foglalkoztatásának lehetőségét.

A gyerekeket közvetlenül a tanév meghosszabbításának lehetőség is érinti, ezt azonban a belügyminisztérium csak vészhelyzeti esetben alkalmazandó szabálynak tekinti. A tájékoztató levélben kiemelt szerepe van a béremelésről való tájékoztatásnak, amelynek hatására a jogosan járó uniós források megérkezésétől függően 2025 januárjára 800 000 Ft-os pedagógus átlagbért jelentene. A kötelező órák száma a javaslatban azonos marad a korábbi szabályozáshoz, emellett azonban a szabadságok számát 50 napra emeli és ebből továbbra is 15 nappal rendelkezhet az iskolaigazgató.

2. A forrás

Az elkövetkezőkben a parlamenti vitán elhangzott napirendi pont előterjesztését és a vezérszónoklatokat fogom a korábban felvázolt diszkurzív keretrendszerben elemezni. A vezérszónoklatok meglátásom szerint jól összesűrístik a törvényjavaslatról szóló közéleti,

oktatáspolitikai és politikai viták lényegét, a legfontosabb megállapítások és narratívák megjelennek az előre eltervezett beszédekben. A parlamenti vita a demokratikus törvényhozás egyik legfontosabb alappillére, hiszen a választott képviselők számára ez az a hivatalos nyilvános tér, amiben az általuk képviselt csoport véleményét artikulálni tudják.

A vezérszónoklatok a frakciók erősorrendje szerint valósulnak meg, kormánypárti-ellenzéki váltakozó sorrendben (Az Országgyűlés és az Országgyűlés Hivatala, 2024). A beszédek közben nincsen kétperces észrevétel, valamint a kormány tagjai sem élhetnek a soron kívüli megszólalás jogával (Az Országgyűlés és az Országgyűlés Hivatala, 2024). Az így lefektetett szabályok lehetővé teszik, hogy a vita fogalmi kereteit a napirendi pont fellevezetése után a legnagyobb támogatással rendelkező frakció határozza meg és a később felszólaló képviselőknek teret enged arra, hogy a fogalmi keretet megkérdőjelezzék és reagáljanak az alapvetésekre. A formai szempontok mellett a vezérszónoklatok történeti kialakulása is okot adhat arra, hogy ezt a formát külön vizsgáljuk. A vezérszónoklatok felszólalási rendjét a Házbizottság az 1990-1994-es ciklusban alakította ki úgy, hogy az illeszkedett a televíziós közvetítések lehetőségeihez (Az Országgyűlés és az Országgyűlés Hivatala, 2024). Ez az intézkedés rámutat arra, hogy a politikai térben mozgók ezt az aktust tekintik a választópolgárok felé való kommunikáció egyik csatornájának, így a szöveg jellege is alkalmazkodni kényszerül ehhez a kitételhez. Habár ma már a teljes parlamenti ülés követhető, joggal feltételezhetjük, hogy a politikailag aktív állampolgárok a vezérszónoklatoktól a legfőbb állítások összefoglalását és az értékek és érdekek kifejezését várják el. Mindemellett a parlamenti vita ideje alatt tüntetést szerveztek (Népszava, 2023). Ezzel az aktussal a nem hivatásos politikai szereplők számára is kinyílt egy nyilvános tér, ahol a jelenlétükkel vagy távol maradásukkal álláspontot tudtak foglalni.

A parlamenti vita Maruzsa Zoltán belügyminisztériumi államtitkár fellevezetőjével indult, majd a parlamenti pártok vezérszónoklatai következtek ebben a sorrendben: Fidesz – Dunai Mónika, DK – Baróczy Balázs, KDNP – Hollik István, Momentum – Tóth Endre, MSZP – Kunhalmi Ágnes, Jobbik – Ander Balázs, Mi Hazánk – Dúró Dóra, Párbeszéd – Dr. Mellár Tamás és Tordai Bence, LMP – Kanász-Nagy Máté. A vezérszónokoknak 15 perc áll a rendelkezésükre a képviselőcsoport véleményének kifejtésére, megosztott felszólalás esetében pedig fele annyi ideig beszélhet egy képviselő. A véleményezés és álláspontfoglalás mellett lehetőség van további változtatási javaslatok benyújtására is. A felszólalások szószerinti leiratát az Országgyűlési Napló 74. száma tartalmazza. (Bakos, és mtsai. 2023)

3. A napirendi pont előterjesztése

A napirendi pont előterjesztésére, mint a vita fogalmi kereteinek kialakítására tekintek. A felvezetésben megjelennek a törvényjavaslat tartalmi elemei, a létrehozásának körülményei és az indítékai. A törvényjavaslat címében a pedagógus életpálya modell kifejezést találjuk. Ez a szófordulat a magyar oktatáspolitikában egy korábban is használt kifejezés, azonban a törvényjavaslat ezt egy új típusú pozitív tartalommal szándékozik feltölteni.

Az államtitkár az első pár mondatában kijelöli a törvényjavaslat morális céljait „*A köznevelési rendszer bármilyen átalakítása kapcsán a legfontosabb elvárás az, hogy a változások a gyerekek, tanulók érdekeit szolgálják. Az ő boldogulásuk sikerük szempontjából alapvető, hogy olyan szakemberek foglalkozzanak velük az óvodában, az iskolában, vagy bármely más köznevelési intézményben, akik felkészültek, elkötelezettek, akik akarnak és tudnak fejlődni, akik motiváltak, és magas szinten gondoskodnak a rájukbízottakról.*” (Maruzsa, 2023 10630. old). A gyermekek érdekeire való elsődleges hivatkozás mind a törvényjavaslatot benyújtók, mind az ellenzők kezében egy gyakran használt eszközként jelenik meg és a pedagógusok helyzetének megváltozására is ebből a szempontból közelítenek.

A törvényjavaslat morális megalapozása mellett, kiemelkedő szerepet kap a tényigazságok feltárása. A különböző adatok, statisztikák felsorolása és értelmezése, az őket előállító intézményekbe vetett bizalmán keresztül legitimálja az oktatáspolitikai döntést. A felszólaló értelmezi a PISA eredményeket, egy javuló tendenciát vázol a tanulók teljesítményével kapcsolatban. A családi háttér befolyásoló szerepéről pedig úgy nyilatkozik, hogy egyre kevésbé meghatározó faktornak tekinthető. A megszületett elemzések egyetlen igaz értelmezőjeként utal a saját narratívájukra, az ellenzők objektív értelmezéseit helytelennek állítja be.

A törvényjavaslat több elemének legitimitása is a hagyományokra való hivatkozásban gyökerezik. A hagyományokat ebben az esetben érdemes szűkebb időintervallumon értelmezni, hiszen a legtöbb esetben a jelenlegi ellenzők korábbi kormányzati ciklusainak változtatásainak a visszavonásáról van szó. Ebbe a kategóriába tartozik a nevelőtestület feladatainak kijelölése, a továbbképzés életkori határa, a digitális eszközök ellenőrzésének mértéke, a fegyelmi eljárások lehetőségének visszakérdése. Habár a tanulók és tanárok átirányításával kapcsolatos keretek megváltoznak a jövőre tett ígéret, az, hogy mindezt csak a szükségállapotban fogják alkalmazni.

A törvényjavaslat megszületésének demokratikusságáról a belügyminiszter beszéde szerint elmondható, hogy megfelel a demokratikus normáknak: „*Az Önök előtt fekvő törvényjavaslat benyújtását minden idők talán legátfogóbb egyeztetése előzte meg.*” (Maruzsa,

2023, 10632. old). Az egyeztetés széleskörű volt és sokféle módszerrel lehetett bekapcsolódni (pl. pedagóguskonzultáció, szakmai egyeztetés a szakszervezetekkel és intézményekkel). Nem csak az egyeztetések mennyiségét, hanem azok minőségét is megfelelőnek értékeli a felszólaló. A kiemelt gondolat az egyik legvitatottabb állítás volt a törvényjavaslatot körülvevő vitákban. A Szülői Hang saját „Fidesz-magyar szótárát” alkotott, amelynek az első elemeként jelenik meg és a következő értelmezést adja rá a szervezet: *„A kormány csak az általa támogatott, a kormánytól anyagilag függő szervezetekkel egyeztetett érdemben, a független szervezetekkel csak látszat egyeztetések voltak.”* (Szülői Hang, 2024). Ez a megnyilvánulás nem csak a tartalmi helytelenséget vonja kérdőre a kormánypárti oldaltól, hanem egyenesen azt igyekszik a társadalmi egyeztetés fogalomkörét kisajátítani.

Érdeemes a javaslat történeti megalapozására is figyelmet szentelni. Az államtitkár megemlíti az önkormányzati fenntartás egyenlőtlenség növelő hatását, amit felváltott a tankerületi rendszer, így képesek voltak ezt a folyamatot megfordítani. A tanárképzés egyik elhibázott lépéseként említi a bolognai reformot, amit szintén megváltoztattak a tanárképzés osztatlanná tételével (Maruzsa, 2023, 10664. old). Ebből a két példából is jól látszik az a dinamikusan változó oktatáspolitikai környezet, amely nem hagyja az egyes döntések valódi hatását kiforrni.

Az Európai Unió, mint viszonyítási alap és mint befolyásoló külső ágens is jelen van napirendi pont felvezetésében. Az 1992. évi Maastrichti Szerződés ismeri el hivatalosan az oktatást az EU határákörébe tartozó területként, azonban a szerződés azt is kimondja, hogy *„a Közösség a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét, valamint kulturális és nyelvi sokszínűségüket.”* (Európai Parlament, 2024, 2. bekezdés). Az összehasonlító mutatók közül az államtitkár az egy pedagógusra jutó diákok számát emeli ki, ami az EU-átlaghoz képest alsó tagozaton alacsonyabb, míg felső tagozaton és középiskolában azzal megegyező (Maruzsa, 2023, 10629 old). Az Európai Unió felé indikátorokat vállalt a kormány a pedagógus béremeléssel kapcsolatban, ennek teljesítéséhez szüksége van a bérezés átalakításához. *„a rendszerváltás óta a legnagyobb mértékű pedagógusbéremelés”* megvalósulásához azonban az Európai Unió forrásait veszi igénybe a kormány (Maruzsa, 2023, 10634 old).

4. Szimmetrikus és aszimmetrikus fogalompárok

A vezérszónoklatokra leginkább az aszimmetrikus fogalompárok alkalmazása jellemző. Az egyik legfontosabb ellentét pár az igazak és hazugok csoportját elválasztó határvonal. A törvényjavaslatot támogatók (Fidesz, KDNP) és az azt ellenzők (DK, Momentum, LMP, Párbeszéd, Jobbik) is a saját csoportját az igazság teljes tudójaként deklarálja, míg a másik összes kérdését és kijelentését hazugságként állítja be. A konszenzus igénye mindkét oldalról fellép a közös cél érdekében. Habár a cél mindkét oldalon a pedagógusok presztízsének emelése és az oktatás reformja, annak tartalmában közös ponttal nem rendelkeznek.

Szintén a két tábor leíró fogalompár a szavakkal vagy tettekkel az oktatásért küzdők csoportjai. A vitatkozó felek a másik tevékenységét úgy írják le, mintha az ígéreteik és a tetteik ellentétes irányba mutatnának. Az ellenzék efféle cselekedetét egy új fogalom jelöli, a „kaméleonpolitika”. Velük szemben küzdenek a mindenkori példamutatók, akik az ígéreteiket minden körülmények között megtartják. Tóth Endre a Momentum képviselője egy másik féle álságosságról beszél: *„Szeretett testvéreim, ne álljatok bosszút magatokért (Róma 12:19). ... Kedves kormánypárti képviselőtársak, Önök most mégis bosszút kívánnak állni a pedagógusokon az elmúlt év tiltakozásai miatt.”*. A történeti áttekintés alapján látható, hogy a magát keresztény-konzervatívnak mondó kormány oldal oktatáspolitikai szempontból is konzervatív megközelítése illeszkedik egymáshoz, azonban az ellenzéki képviselő egy alapvető keresztény emberi értéket kér számon a képviselőktől.

A klasszikus baloldali liberális és nemzeti konzervatív ellentét is megjelenik a vitában. A törvényjavaslatnak emellett megszületik mind a baloldali, mind a jobboldali kritikája is, így a vitatkozó felek között ez nem képes ebben az esetben egy egyértelmű választóvonalat húzni. Tóka Gábor (2005) A magyarországi politikai tagoltság nemzetközi összehasonlításban című munkája alapján a választópolgárok bal vagy jobboldali önbesorolásának alapja nem csak a közpolitikai preferenciáitól függően alakul, hanem jelentős részben függ a pártpolitikai szimpátiától is. A szerző a 2002-es European Social Survey elemzése alapján kijelenti, hogy az európai országokban a bal-jobb önbesorolás, sokkal inkább a pártpreferenciát jelenti mintsem a törésvonalakon való elhelyezkedést. A magyar kontextusban emellett a baloldaliság jellemzésére megjelenik a „dollárbaloldal” kifejezés, amelynek narratív összefoglalóját jól bemutatja Németh Szilárd Fidesz-es képviselő egy korábbi napirendipontnál való felszólalása: *„Azt is mondhatjuk: a brüsszeli bürokraták és a hazai dollárbaloldal a Soros-maffiabirodalom kitartottjai, mert külföldi utasításra gyakorlatilag minden parancsot végrehajtanak, és nem nézik azt, valójában mi is Európa érdeke.”* (Németh, 2023, 10616 old). Az így keretezett baloldaliság kifejezés az árulás egy szinonimájává válik.

A státusztörvény értékelésének kapcsán a saját és az ellentétes csoport leírására még a hozzáértők – közönyösek fogalompárost alkalmaznak inkább. Dunai Mónika vezérszónoklatát azzal a reménnyel zárja „*hogy most már legalább a mai alkalomra, a plenáris vitára ellenzéki képviselőtársaim, baloldali képviselőtársaim is elolvasták a törvényt és annak megfelelően tudunk vitatkozni.*” (Dunai, 2023, 10641. old). A közönyösség emellett nem csak felkészületlenség és a dekonstruktivitás vádjával lép fel, hanem egyenesen azzal, hogy az ellenzéki képviselők mindezt még hatalmi célokra is felhasználják.

5. A fogalmi tér birtoklásáért folyó harc

A fogalmi tér birtoklásáért folytatott harc szembevető már abból is, ahogyan az egyes képviselők a törvényre hivatkoznak. Az új pedagógus életpálya modell, a státusztörvény és a bosszútörvény kifejezés tartalmilag ugyanarra a javaslatra utal, azonban a nyelvi eszközök segítségével azonnal állást foglal, mellette vagy ellene. A hivatalos megnevezés mellett születő új nyelvi szimbólum a társadalom egy szélesebb rétege számára identitásmeghatározó tényezővé vált. Pusztán a törvényjavaslatra való hivatkozásból kiderül, hogy egy adott egyén, akiről a nyelvhasználatán kívül semmit nem tudunk, melyik tábor sajtótermékeit, véleményvezéreit követi, melyik narratívával tud azonosulni.

új pedagógus életpálya	Összességében tehát azt tudom mondani, hogy a köznevelésben számunkra a gyermek az első, és ez az új pedagóguséletpálya-törvény is azt a célt szolgálja, hogy a mi gyermekeinket nevelő, oktató pedagógusok szakmai és anyagi megbecsültsége javuljon, és aki eredményesebben tanít, többet foglalkozik a gyermekeinkkel, az jobban is fog majd keresni ebben az új rendszerben. (Dunai 2023 10649. old)
Státusztörvény, bosszútörvény	Az önök státusztörvénynek csúfolt bosszútörvénye a valódi béremelés esélye nélkül növeli a pedagógusok munkaterheit, veszi el a védeltséget biztosító közalkalmazotti státuszukat, és fosztja meg a tantestületeket a döntési joguktól a saját iskolájukat érintő kérdésekben, a tanárokat vegzáló, kirúgással fenyegető és közben közpénzmilliókból Nizzában lazító, az iskolák belső életéről, struktúrájáról, hagyományairól mit sem sejtő politikai komisszárok, a tankerületi vezetők kezébe adva azt. (Baróczi 2023, 10646. old)
Státusztörvény, bosszútörvény, cselédtörvény	Státusztörvény, bosszútörvény, cselédtörvény , nevezhetjük akár hogyan, az oktatásügy kapcsán azonban térjünk vissza az alapokhoz, ahhoz a fundamentális kérdéshez, amelyik azt firtatja, hogy milyen társadalomképpen gondolkodik a hatalom: a periféria, a perifériára, a félperifériára szánt gyarmati modellt tekinti-e magáénak, vagy pedig a polgári hitvallást követi. (Ander 2023, 10659. old)

2. ábra Új pedagógus életpálya, státusztörvény, bosszútörvény, cselédtörvény - a szóhasználat fokozódása (saját szerkesztés)

A törvény megnevezése a vélt igazságtalanság megítélésének növekedésével együtt változik. Az új pedagógus életpálya egy társadalmi egyeztetésen alapuló, a tanárok és diákok érdekeit szolgáló javaslatot jelöl, a státusztörvény egy szakmailag nem megalapozott, a változtatások ellenére az oktatás jövőjét nem jó irányba terelő tervezet, míg a bosszútörvény egyenesen egy korlátozásra és fegyelmezésre épülő politikai akarat, ami a demokratikus jogaikkal élő tiltakozó pedagógusok elnyomásának érdekében születik meg. Az utolsó idézetben még ezt is fokozni kívánja a cselédtörvény kifejezés, azonban ez a vita további részében és a közbeszédben sem volt kifejezetten elterjedt.

A pozitív jelentésű fogalmak értékelési sorrendjéért kevésbé folyik a diszkurzív harc. Nyelvi elemeit tekintve mindkét tábor az eredményesebb tanítás, tehetségek fejlesztése, hátrányos helyzetűek felkarolása, autonóm pedagógusok és egy jól működő iskolarendszer mellett teszi le a voksát. Ezzel ellentétben a táborok egymásról pont ugyanezen értékek megcsorbítását kérik számon. A vitában hangsúlyos elemként felmerül az Európai Unió szerepe a béremeléssel kapcsolatban. Ebben az esetben inkább az a kérdés, hogy a külső szereplő említése inkább a folyamat hátráltatójaként vagy pedig ebben a kérdésben egy független szereplőként (vagy inkább, mint ígéret betartató tényezőként) kereteződik. A „baloldali” politikusok vádjaként merül fel, hogy amíg idehaza a pedagógusok védelmezőjeként tüntetik fel magukat, addig Brüsszelben azért dolgoznak, hogy a pedagógusok ne juthassanak hozzá az őket megillető béremeléshez. Az ellenzéki képviselők az oktatás tagállami határákörére hivatkozva kritizálják annak szükségességét, hogy a pedagógus béremelés függ az Európai Unió forrásaitól.

6. Az oktatáspolitikai diskurzus legitimációs módja

A vezérszónoklatokban felfedezhető, mind a hagyományra, a racionalitásra, jövőbeli ígéretekre és a morális alapokra támaszkodó legitimációs törekvés. A Fidesz és a KDNP képviselőcsoportja a legfontosabb morális alapvetésnek a gyermekek védelmét tartják. Ugyanezen a morális alapon a Mi Hazánk kritizálja és számonkéri a törvényjavaslat egyes elemeit, miszerint az ágazatra jellemző magas női munkavállaló arány ellenére sem fordítanak kellő figyelmet arra, hogy a gyermeket vállaló pedagógusok számára megfelelő biztonságot nyújtsanak. A Jobbik-Konzervatívok vezérszónoka Ander Balázs azzal a retorikai eszközzel él, hogy saját gyermeke pedagógus napi beszédét emeli be a parlamenti vitába. Ennek zárógondolata a következő: *„Becsüljük meg a pedagógusokat, kinek minden láng számít és akik lehetővé teszik, hogy minden gyermek ragyogjon.”* A 6. osztályos gyermek állítása tisztábbnak és igazabbnak van interpretálva, mint egy politikus gondolatai. A gyermek a pedagógusok

kitüntetett szerepéről beszél, azonban a képviselő az idézet végén ennek a megbecsültségnek az elismerését kéri számon a javaslaton (Ander, 2023, 10664 old). Az önmagát baloldalinak és vagy liberális beállítottságúnak tartó ellenzéki pártok a szegregáció és az igazságosság, és az oktatás kiegyenlítő szerepe mellett állnak ki. Ezeket a törekvéseket egységesen olyan fogalmakba tömörítik, mint a tanszabadság, iskola autonómiája, szabad tankönyvválasztás, sztrájkjog és esélyegyenlőség.

A korábban említett igazak-hazugak aszimmetrikus fogalom pár egyik megalapozásának lényegi eleme a racionalitás és a különböző mérési eredmények interpretálási lehetőségei közül a megfelelő kiválasztásának képességének a teljes kisajátítására való törekvés. Mindkét fél hivatkozik a PISA mérésekre, az OECD országokra vonatkozó indikátorokra, azonban azokból eltérő következtetésre jut. A statisztikákra való hivatkozás kihagyhatatlan elem az ilyen típusú vitákban, azonban a konszenzus teljes hiánya miatt a hallgatóság nem a saját racionalitása mentén dönt ezek megítéléséről, hanem az elvi alapon hozzá közelebb álló csoportosulás interpretációját érzi magához közel állónak. A társadalomtudományos szféra is rendelkezik egy megközelítéssel ezekhez az indikátorokhoz. A történeti áttekintés és elméleti felvezetés esetén ezt a narratívát mutattam be. A kutatói objektivitás korlátjaként értelmezhető ez a keretrendszer és nézőpont.

A hagyományra való hivatkozás a korábban említett oktatáspolitikai gyors váltógazdaság szükségességének kiemelése mellett, még egy történelmi dimenzióval is kiegészül. A Jobbik képviselője Klebelsberg tevékenységéig tekint vissza, az ő felismerésének tekinti, hogy a lehető legjobb befektetés a jövőnkbe az iskolába való investálás (Ander, 2023, 10663. old). A képviselő Széchenyi szellemét idézi, amikor kritizálja az olcsóságra törekvést és a félperifériás helyzetben való ragadás választását, a tudásalapú társadalomszervezés helyett. Széchenyit említi akkor is, amikor az ország számára egy normális polgári utat javasol, ahol nem csak a tudást, hanem a tudást átadó személyeket is megbecsülik (Ander, 2023, 10661. old).

A jövőbeli ígéretekkel kapcsolatban a legszembetűnőbb az állandó megkérdőjelezés, valamint a korábban tett ígéretek be nem tartására tett megjegyzések. A pedagógus átlagbérének növekedésének ígérete fontos elem a törvénycsomag mellett érvelők szemében, azonban ennek betartatására semmiféle garanciát nem látnak a törvényjavaslatot ellenzők. Példaként hozzák fel a 600 000 laptop szétosztására tett ígéretet, amelyekből csak 120 000-et osztottak ki (Barkóczy, 2023, 10645. old). A bizalmatlanok megkérdőjelező tevékenységének legitimitását igyekszik meggyengíteni az az érvrendszer, miszerint amikor volt lehetősége egy-egy képviselőcsoportnak magának alakítani az oktatásügyet, nekik is voltak be nem tartott ígéretek. Ennek egyik példaként említik számos kisiskola bezárását.

7. A javaslat demokratikussággal való összefüggéseinek narratívái

A törvényjavaslat előkészítésének folyamatát értékelik a képviselők a beszédeikben. Az elkövetkezőkben a konkrét narratívák kiemelése mellett kísérletet teszek arra is, hogy beillesszem a korábban említett szocializációs modellekbe az elhangzottakat.

A Fidesz vezérszónoka a kialakuló tiltakozási hullámot a következőképpen jellemezte: *„Azonban sajnós azt is láthatta mindenki, hogy a törvénytervezetet a baloldali és egyes pedagógus-szakszervezetek álhírei, hangulatkeltése és erőszakba forduló megmozdulásai kísérték. Ezek már, tisztelt képviselőtársaim nem a gyermekekről szóltak, nem a pedagógusokról szóltak, de nem is az iskoláról. A cél itt egészen más volt.”* (Dunai, 2023, 10638. old). A gondolatot a KDNP képviselője a következőképpen egészíti ki: *„Őnök egyszerűen politikai prédaként tekintenek társadalmi csoportokra, most éppen a pedagógusokra, és eszközként használják fel őket a kormánnyal szembeni hangulatkeltésre.”* (Hollik, 2023, 10646. old). A kiválasztott idézetek súlytalanítani szeretnék az ebben az ügyben megvalósult tiltakozásokat. Az utcára vonuló embereket, a sztrájkoló tanárokat és diákokat mind az ellenzék bábjaként kezeli, ezzel megkérdőjelezve azt, hogy az állampolgárok képesek önállóan véleményt formálni az adott politikai kérdésről. Mindemellett a választott formát is kritizálja, az értékelhető és a figyelemre méltó véleménynyilvánítás hatáskörén kívülre helyezi.

Ehelyett azokat a formákat hangsúlyozzák a törvényjavaslatot támogatók, amelyeket a kormány felajánlott a szakmai egyeztetésre. Alátámasztásképpen a szövegszerű és tartalmi változtatások számára, a megvalósult események sokaságára hivatkoznak. Emellett fontos szempont az is, hogy felrója az ellenzőknek az ebből való kimaradást.

Az ellenzői narratívát jól bemutatja a következő gondolatmenet: *„...miközben azt hazudják, hogy a bosszútörvény benyújtását minden idők legátfogóbb és leghosszabb egyeztetése előzte meg, aközben a kormány csak a tőle anyagilag függő szakszervezetekkel folytatott érdemi tárgyalásokat, mialatt független szakszervezetekkel, a diákszervezetekkel és a civil szervezetekkel csak látszategyeztetések történtek.”* (Barkóczy, 2023, 10646. old). Az egyeztetések mennyisége helyett a minőségére helyeződik ebben az esetben a hangsúly. A kormánytól való anyagi függetlenség, mint alapvető feltétel jelenik meg a demokratikus véleményalkotás lehetőségéhez. A Momentum képviselője tovább fejti ezt a gondolatot és Horváth Péter, az NPK elnökének példáját hozza: *„De még a baloldali elhajlással egyáltalán nem vádolható Horváth Péter, a kormány által létrehozott Pedagógus Kar elnöke is úgy nyilatkozott, hogy „a törvényjavaslatban foglaltak a pályára való vonzást, a pályán való tartást nem látom, hogy elősegítsék””* (Tóth, 2023, 10651. old). A Nemzeti Pedagógus Kar honlapján

két elnöki interjú található meg a státusztörvény tervezetről. Az egyik interjúban, amiből részletek a Telex-en jelent meg, kritikusabb hangvételű, az elnök nyilatkozatából azt emelik ki, hogy a véleménye szerint a státusztörvény hatására nem lesz vonzóbb a pedagógus pálya, valamint, hogy a márciusi tervezetet puhítását szerencsésnek tartja (Sudár, 2023). A másik interjú a Hír TV-n zajlott le. Habár ebben a beszélgetésben is megjelenik a kritikus hangvétel központi szerepbe kerül az egyeztetések jelentős hatása a tervezetre, valamint a tüntetéseknek az értelmének a megkérdőjelezése (Hír TV, 2023).

Az oktatási rendszer demokratikussága és az ország demokratikussága közötti összefüggés mindkét tábor számára egyértelmű. Míg a törvényjavaslatot benyújtók álláspontja szerint, a demokratikusság a felkínált lehetőségeken való részvételen és az együttműködésen alapszik, addig az ellenzők a tiltakozás formáinak szabadságát, a véleménykülönbségek artikulálásának sokszínűségét tartják fontosnak. A sztrájkjog elvétele így „jogfosztás” lesz, a tiltakozó tömegek semmibevétele, a rendkívüli ülés az iskolai ballagás időpontjára tétele, a kitiltásuk a parlamenti ülésről, pedig a demokratikus értékek megszegyenítése. A kormánypárti beszédekben felvázolt folyamatok jól illenek az autokratikus politikai szocializáció modelljébe, hiszen a szervezetek önálló beleszólási lehetőségének csökkentése, az elfogadáson és az együttműködésen alapuló polgár eszményképének kialakítása fedezhető fel benne.

Az ezzel ellentétes eszményi polgár a következőképpen jellemezhető: „...*ezt a bosszútörvényt azért alkották meg, mert az elmúlt időszakban a pedagógusok, diákok és szülők nagyon bátran, vállalva minden verbális retorziót, ami az Önök médiája részéről érkezik, és az egyéb retorziókat a tankerületek részéről, a kormány részéről, ezeket vállalva és ezekkel dacolva igenis kiálltak a jogukért, kiálltak a szabadságukért, az autonómiájukért.*” (Kanász-Nagy, 2023, 10676-10677. old). Ez a narratíva a korábban befolyásolhatónak beállított állampolgárokat demokratikus hősként ábrázolja. A minden ellenére kitartó bátorság az utolsó mentsvárként jelenik meg ebben a rendszerben.

Az állampolgári szocializáció és az iskola kapcsolatának egyéni szintje is felmerül a diskurzus során. „*Azok a hallgatók, azok a tanulók, akik most középiskolások, és a pedagógusok a tanítás helyett politizálnak, és kiviszik őket az utcára, lebeszéli őket a pedagógushivatásról...*” (Dunai, 2023, 10640. old). A korábbihoz hasonlóan itt is azt tapasztaljuk, hogy a tanulókat felmenti az egyéni felelősségük és döntési szabadságuk alól azzal kapcsolatban, hogy milyen formában nyilvánítanak véleményt és függőségi viszonyba helyezi őket a pedagógusoktól. A meglátás szerint a politikai szocializáció ilyen formájának nincsen helye az iskolai környezetben. Az ezzel ellentétes álláspont az, hogy a legjobban hozzáértő csoportok, a diákok, pedagógusok és szülők véleményét hagyják figyelmen kívül az őket érintő

kérdésekkel kapcsolatban. Az egyéni szinthez sorolható még az az elgondolás, hogy az oktatási rendszer tudatos csorbításával azon rétegek számát igyekeznek csökkenteni a kormány, akik rendelkeznek azzal a tudással és anyagi függetlenséggel, ami a kritikus gondolkozáshoz és a megkérdőjelezéshez szükséges.

VI. KONKLÚZIÓ

Az elemzett parlamenti vita jó körképet ad a jelenlegi oktatáspolitikai narratívák kettőségéről és az egymástól szinte teljesen különböző értelmezési lehetőségekről. A parlamentben a diszkurzív harc viszonylag kiélezett, és teljes elsőprő győzelemre egyik fél sem számíthat. A törvényjavaslat végleges verzióját június 22.-én az országgyűlés elfogadta, majd július 4.-én a benyújtott javaslat megszavazásra került, június 6.-án pedig Novák Katalin aláírta a javaslatot (Székács, 2024). Ha a tiltakozó civilek és ellenzéki felszólalók narratíváját vesszük figyelembe, akkor elmondható, hogy a 2010-et követő konzervatív oktatáspolitikai irányítás egy újabb térnyerésének voltunk tanúi. Ennek jellemzői, mint például a centralizáció, nemzeti-konzervatív értékválasztás és az engedelmes állampolgár ideálképe, jól artikulálódnak a vezérszónoki beszédekben. Az ellenző tábor is képes volt a saját fogalmi keretének a kialakítására. Ebben az esetben mindez még bizonyos mértékű társadalmi támogatottságra is talált. A tiltakozás nem csendesedett el teljesen az aláírást követően sem, pedagógusok kilátásba helyezték a felmondásukat, amellyel az amúgy is pedagógushiányban szenvedő oktatási rendszerre szerettek volna újabb nyomást helyezni (Szopkó, 2023).

Az igazak és hazugok tábora között éles vonal húzódik és a közöttük lévő konfliktusok feloldhatatlannak tűnnek a vita alapján. A konszenzus nélküliség veszélye mindkét félben felmerül, azonban semmilyen szempontból nem hajlandóak közeledni egymáshoz. Ennek példája volt magának a törvényjavaslatnak a becézése, hiszen ezzel már a diskurzus első pillanatától elválasztották magukat egymástól a felek. Valódi társadalmi konszenzus nem született a törvényjavaslat elfogadása után sem. A tiltakozók demokráciaélménye a teljes kudarc, míg a támogatók élménye a teljes győzelem. Az elkövetkező időszak kérdése a jelenlegi közoktatásban tanulók számára mindezek alapján az maradt, hogy melyik fél szemében lesznek majd a demokrácia hősei, hiszen mind a kettőnek egyszerre sehogy sem tudnak majd megfelelni.

IRODALOMJEGYZÉK

- Az Országgyűlés és az Országgyűlés Hivatala. (2024). *Az Országgyűlés működése*. Letöltés dátuma: 2024. április 19, forrás: parlament:
https://www.parlament.hu/documents/10181/41184/iv_mukodes.pdf/fb88cd7c-9ed2-4a75-be7d-1e4b4b7551e4
- Bakos, B., Berki, S., Földi, L., Gelencsér, A., Hiszékeny, D., dr. Tiba, I., . . . Z. Kárpát, D. (2023. június 16). Országgyűlési Napló. Budapest.
- Civil Közoktatási Platform. (2023. június 9). *Civilek a benyújtott státusztörvényről - a kritikák összefoglalása*. Letöltés dátuma: 2024. április 11, forrás:
<https://ckpinfo.hu/2023/06/09/civilek-a-benyujtott-statusztorvenyrol/>
- Corchran-Smith, & Fries, M. K. (2001). Sticks, Stones, and Ideology: The Discourse of Reform in Teacher Education. *Educational Researcher*.
- Csákó, M., Murányi, I., Sik, D., & Szabó, I. (2010). A családi politikai szocializációról (Vizsgálati szempontok egy empirikus kutatáshoz). *Társadalomkutatás*, 419-446.
- Elek, N. (2023. május 5). *Erőszak helyett tárgyalások útján kell előrelépni a pedagógusok ügyében*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás:
<https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/05/eroszak-helyett-targyalasok-utjan-kell-elorelepni-a-pedagogusok-ugyeben>
- Európai Parlament. (2024. április 11). *Oktatás és szakképzés*. Letöltés dátuma: 2024. április 19, forrás: Ismertető az Európai Unióról:
<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/139/oktatas-es-szakkepzes>
- Fazekas, P. (2023. április 25). *A könnygáz is előkerült a státusztörvény elleni tüntetésen Orbán Viktor hivatalánál*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás:
https://www.szabadeuropa.hu/a/ststusztorveny_tuntetes_kamelita_kordonbontas_hadhazy_konnygaz/32378223.html
- Felber, T. (2007). Michel Foucault pedagógiakritikája, avagy az oktatás mint a normalizáló hatalomgyakorlás hálózata. *Új pedagógiai szemle*, 73-80.
- Fülöp, M. (2009). Az együttműködő és versengő állampolgár nevelése: osztálytermi megfigyelések. *Iskolakultúra*, 41-59.
- Halász, N. (2023. július 4). *Megszavazta a parlament a státusztörvényt*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://telex.hu/belfold/2023/07/04/statusztorveny-szavazas-parlament-orzaggyules-partok-pedagogusok>
- Harrison, S. (2000). A szimbolikus konfliktus négy típusa. In M. Szabó, B. Kiss, & Z. Boda, *Szövegváltozatok a politikára. Nyelv, szimbólum, retorika, diskurzus* (old.: 193-212). Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó - Universitas.
- Herczeg, M. (2023. június 5). *Diákok vonultak a Belügyminisztérium elé a tanárokért*. Letöltés dátuma: 2024. január 9, forrás: <https://444.hu/2023/06/05/diakok-vonultak-a-belugyminiszterium-ele-a-tanarokert>

- Hír TV. (2023. június 8). *A tanárok ellen lobbizik a baloldal Brüsszelben*. Letöltés dátuma: 2024. április 19, forrás: Hír TV: https://hirtv.hu/napi_aktualis/a-tanarok-ellen-lobbizik-a-baloldal-brusszelben-2568706
- Holló, B., & Kozics, J. (2023. június 16). *Ezrek tüntettek a státusztörvény ellen a Kossuth téren*. Letöltés dátuma: 2024. január 9, forrás: <https://index.hu/belfold/2023/06/16/oktatás-tüntetes-diakok-tanarok-parlament-statusztorveny/>
- Jakab, G. (2022). *Demokrácia demokraták nélkül? Oktatási reform és állampolgári nevelés*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- K. Farkas, C. (2023). A "jövő társadalmának" építői: szocialista iskola és gyermekideál Magyarországon 60-70-es években. *Tudásmenedzsment*, 190-199.
- Koselleck, R. (2003). Fogalomtörténet és társadalomtörténet. In *Elmúlt jövő. A történeti idők szemantikája*. Budapest: Atlantisz Könyvkiadó.
- Kreft-Horváth, M. (2023. 05 08). *Itt a lista: Ezeken a napokon tárgyalta a kormány a pedagógus szakszervezetekkel*. Letöltés dátuma: 2024. 04 10, forrás: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/05/itt-a-lista-ezek-en-a-napokon-targyalta-a-kormany-a-pedagogus-szakszervezetekkel>
- Lipcsei, L. P. (2016). A diszkurzív társadalomtudányi megismerés lehetőségeiről. *Metszetek*, 93-107.
- Lőrincz, B., & Antal-Fekete, E. (2022). Oktatási egyenlőtlenségek, iskolai mobilitás és az oktatási rendszer átalakulása Magyarországon az 1980-as évektől napjainkig. In I. G. Tóth, T. Kolosi, & I. Szelényi, *Társadalmi Riport* (old.: 20). Budapest: TÁRKI.
- Magyar Nemzet. (2023a. június 1). *Alig ezren vettek részt a mai tüntetésen*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/06/alig-ezren-vesznek-reszt-a-mai-tuntetesen>
- Magyar Nemzet. (2023b. május 30). *Érdektelenségbe fulladt az újabb tüntetés*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/05/erdektelensegbe-fulladt-az-ujabb-tuntetes>
- Magyar Nemzet. (2023c. május 17). *Őszől jöhet az új pedagógus-életpálya modell*. Letöltés dátuma: 2024. január 10, forrás: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2023/05/maruzsa-zoltan-meg-a-tavaszi-ulesszakon-donthet-a-parlament-a-pedagogus-eletpalyamodellrol>
- Nagy, B. (2023. május 8). *A tüntetésről a parlamentben: A szélsőjobb semmit, a diákok könnygázt és tonfát kaptak a rendőröktől*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://telex.hu/belfold/2023/05/08/orszaggyules-napirend-elotti-kerdesek-felszolalas-parlament>
- Nagy, B. (2023. június 16). *Pénteken a státusztörvényről vitáztak a parlamentben, nem közeledtek egymáshoz az álláspontok*. Letöltés dátuma: 2024. január 12, forrás: <https://telex.hu/belfold/2023/06/16/statusztorveny-vita-parlament-egyeztetes-pedagogusok?oldal=2>
- Nagy, P. T. (2012). *Oktatás -történet, -szociológia*. Veszprém: Iskolakultúra.

- Nemzeti Választási Iroda. (2023. május 2). *2023. évi országos népszavazási kezdeményezések*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://www.valasztas.hu/2023-nepszavazasi-kezdemenyezesek>
- Népszava. (2022. december 3). *840 pedagógus vett részt polgári engedetlenségben az utóbbi két napban*. Letöltés dátuma: 2024. január 9, forrás: https://nepszava.hu/3177630_840-pedagogus-polgari-engedetlenseg-tanarok-a-tanarokert
- Népszava. (2023. június 16). *A parlamentben megy a vita, kint a Kossuth téren több ezren tüntettek az Orbán-kormány bosszútörvéne ellen - Élő!* Letöltés dátuma: 2024. január 12, forrás: https://nepszava.hu/3198634_statusztorveny-parlament-vita-kossuth-ter-tuntetes
- Neumann, E. (2022). Populizmus, egyházak és oktatáspolitikai a 2010 utáni Magyarországon. *Educatio*, 343-355.
- PDSZ. (2023. április 17). *Hogyan sztrájkoljunk április 24.-én?* Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://nedolgozzingyen.hu/2023/04/17/hogyan-sztrajkoljunk-aprilis-24-en/>
- PDSZ. (2023. február 22). *Sztrájk: Március 16-17: szüntesd be a munkát!* Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://nedolgozzingyen.hu/2023/02/22/sztrajk-marcius-16-17-szuntessd-be-a-munkat/>
- PDSZ. (2023. 03 07). *Törvénytervezet a köznevelésben foglalkoztatottak jogfosztásáról!* Letöltés dátuma: 2024. 04 10, forrás: <https://nedolgozzingyen.hu/2023/03/07/torvenytervezet-a-koznevelesben-foglalkoztatottak-jogfosztasarol/>
- Pintér, S. (2023. június 6). Az új pedagógus életpályáról szóló törvényjavaslat összefoglalója. Budapest.
- Reisinger, A., & Kovács, N. (2017). Az aktív állampolgárok tevékenységi formái. In A. Reisinger, É. Hopp, Z. Ivancsóné Horváth, & L. Buics, *Sport-Gazdaság-Turizmus Kautz Gyula Emlékonferencia*.
- Sudár, Á. (2023. június 22). *Azt látom, hogy a kormány a saját forrásaiból jelentős pedagógusbéremelést nem tud, nem akar tenni*. Letöltés dátuma: 2024. április 19, forrás: <https://telex.hu/belfold/2023/06/22/gyor-nemzeti-pedagogus-kar-horvath-peter-statusztorveny-helyi-tudostas-pdsz-revai-miklos-gimnazium-orzaggyules>
- Szabó, I. (2013). Folyamatosságok a változásban: kontinuitások a rendszerváltás utáni politikai szocializáció mintáiban. *Metszetek*, 22-39.
- Székács, L. (2023. március 6). *Megvan a március 15.-i demonstrációk és civil rendezvények programja*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: https://eduline.hu/kozoktatas/20230306_marcius_15_szabadsagmenet
- Székács, L. (2024. január 1). *Megtörtént a pedagógusok jogállásváltása: mutatjuk a státusz törvény legfontosabb rendelkezéseit*. Letöltés dátuma: 2024. január 9, forrás: https://eduline.hu/kozoktatas/20231229_statusztorveny_jogvaltas_2024_januar_1_pedagogusok_uj_jogallasa
- Szopkó, Z. (2023. július 14). *Jól már nem tudtam csinálni, rosszul meg nem akartam - több ezer tanár hagyhatja el a pályát a státusz törvény miatt*. Letöltés dátuma: 2024. április 19, forrás: [atlatszo: https://atlatszo.hu/kozugy/2023/07/14/jol-mar-nem-tudtam-csinalni-rosszul-meg-nem-akartam-tobb-ezer-tanar-hagyhatja-el-a-palyat-a-statusztorveny-miatt/](https://atlatszo.hu/kozugy/2023/07/14/jol-mar-nem-tudtam-csinalni-rosszul-meg-nem-akartam-tobb-ezer-tanar-hagyhatja-el-a-palyat-a-statusztorveny-miatt/)

Szülői Hang. (2024. április 11). *Fidesz-magyar szótár a státusztörvényhez*. Letöltés dátuma: 2024. április 19, forrás: <https://szuloihang.hu/fidesz-magyar-statusztv/>

Tanítanék. (dátum nélk.). *Tevékenység napló 2023*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://www.tanitanek.info/tevekenysegi-naplo-2022/tevekenysegi-naplo-2023/>

Társaság a Szabadságjogokért. (2023. július 4). *Reform helyett státuszváltás - törvénybe foglalta a rosszabb oktatást a kormány*. Letöltés dátuma: 2024. január 10, forrás: <https://ataszjelenti.444.hu/2023/07/04/reform-helyett-statuszvaltas-torvenybe-foglalta-a-rosszabb-oktatast-a-kormany>

Terell, C. (2004). Diskurzuselemzés és a "nyelvi fordulat". *Politikatudományi szemle*, 143-148.

Tóka, G. (2005). A magyarországi politikai tagoltság nemzetközi összehasonlításban. In R. Angelusz, & R. Tardos, *Törések, hálók, hidak: Választói magatartás és politikai tagolódás Magyarországon* (old.: 17-64.). Budapest: DKMKA.

Világi, M. (2023. március 31). *Eddig 1826 pedagógus jelezte, hogy felmond, ha elfogadják a státusztörvényt*. Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://telex.hu/belfold/2023/03/31/ahang-statusztorveny-tanar-pedagogus-peticio>

FÜGGELÉK

1. Az Országgyűlési napló elemzést érintő tartalomjegyzéke

A pedagógusok új életpályájáról szóló törvényjavaslat általános vitája a lezárásig	10630
Dr. Maruzsa Zoltán Viktor belügyminisztériumi államtitkár, a napirendi pont előadója	10630
Dunai Mónika , a Fidesz képviselőcsoportja részéről	10637
Barkóczy Balázs , a DK képviselőcsoportja részéről	10641
Hollik István , a KDNP képviselőcsoportja részéről	10646
Tóth Endre , a Momentum képviselőcsoportja részéről	10649
Kunhalmi Ágnes , az MSZP képviselőcsoportja részéről	10655
Ander Balázs , a Jobbik képviselőcsoportja részéről	10659
Dúró Dóra , a Mi Hazánk képviselőcsoportja részéről	10664
Dr. Mellár Tamás , a Párbeszéd képviselőcsoportja részéről	10668
Tordai Bence , a Párbeszéd képviselőcsoportja részéről	10671
Kánász-Nagy Máté , az LMP képviselőcsoportja részéről	10673
Kissné Köles Erika nemzetiségi szószóló	10678